

БОНЮ СТ. АНГЕЛОВ

„Слово о полку Игореве“ и българската литература

В историческото развитие на българската и руската литература съществува траен процес на взаимодействие. Той започва още от X—XI вв., т. е. непосредствено от времето, когато в Русия се изгражда древноруската литература, която напълно естествено получава голяма и реална помощ от високо развитата се вече българска литература. Помощта се изразила в получаване на книги, изпращане на книжовници и в областта на езика. Този процес постепенно се засилвал през следващите векове, като винаги бил обуславян от конкретните исторически условия, поради което се наблюдават периоди на засилване или отслабване на книжовните връзки между руси и българи. Тъкмо тези исторически условия определят и посоката на влиянието — веднаж от България към Русия, после обратно — от Русия към България. От XVI в. обаче непрестанно се засилва у нас руското политическо и културно влияние, което намира израз и в нашата литература. Това влияние особено разрастна и стана решаващ фактор в живота на българския народ през епохата на нашегo възраждане. С нова сила то се изрази след 9 IX 1944. Поради всичко това изследването на руското влияние в нашата литература «е благодарна тема за една голяма книга, която непременно един ден ще се напише, защото е необходима».¹

Руската литература изобщо е повлияла върху развитието на българската литература, доказателство за което е творчеството на българските писатели, както и техните изказвания за руската художествена мисъл. Разбира се, че има отделни писатели и произведения на руската литература, чието въздействие върху българския литературен живот е по-голямо отколкото на други писатели и произведения. Задача на литературната история е да установи конкретно проникването и влиянието на отделен голям руски писател или негова творба в развитието на българската литература. Пушкин, Гогол, Тургенев, Толстой, Горки, Маяковски — са важни етапи не само в историята на руската, но също и в историята на българската литература.

«Слово о полку Игореве» е велика староруска национална поема, създадена към края на XII в. В нея се прославя руската земя, руския народ, водещ упорита борба срещу половците, който опустошават Родината му. То е произведение, което е оказало влияние не само в развитието на руската литература, но също и в развоя на другите славянски литератури. На въпроса за въздействието на «Словото» в руската художествена лите-

¹ Ив. Д. Шишманов. Наченки от руско влияние в българската литература. Български преглед, V, 1899, кн. IX—X, стр. 117.

ратура е посветено специално изследване на С. Ф. Елеонси — «Поэтические образы „Слова о полку Игореве“ в русской литературе конца XVIII—начала XIX в.»¹. Авторът, след като дава конкретния материал из творчеството на ред руски писатели, прави следното обобщение в края на изследването си: «Начиная с Хераскова и Карамзина, русские писатели не переставали проявлять самый живой и глубокий интерес к „Слову о полку Игореве“ как истинно поэтическому памятнику нашего героического прошлого. Патриотические мотивы „Слова“ находили ответный отклик во многих произведениях конца XVIII—начала XIX века, испытавших влияние „Песни о походе Игоря“. Ее художественные образы воспринимались непосредственно и эмоционально, обогащая поэтическую речь писателей этой эпохи. „Слово о полку Игореве“, таким образом, вновь вошло в общий поток литературного развития. Вместе с тем уже современники открытия и первого издания „Слова“ сумели в основных чертах правильно осмыслить его значение не только для отечественной, но и для мировой истории литературы и культуры».²

След обнародването му през 1800 г., «Слово о полку Игореве» буди голям интерес всред славянските народи; в резултат на това се явяват неговите славянски преводи — чешки, полски, сръбски, хърватски, български и пр. Един от първите славянски преводи на туй произведение е на полски език, сторен през 1806 г.³ от К. Годабский. Чешкият превод на В. Ханка излиза през 1821 г.

«Словото» обаче има не само преводи, но и подражания и разни отгласи в поезията на славянските народи. Чешкият учен Богумил Видра публикува специално изследване «„Слово о полку Игореве“, неговите отгласи и влиянието му в полската и чешката литература».⁴ Подобно изследване, отнасящо се до въздействието на тази класическа староруска творба върху развитието на литературите на южнославянските народи — българска, сръбска, хърватска, словинска, досега няма. Такова изследване е необходимо и полезно. В такъв смисъл се изказва и съветският учен В. Д. Кузмина, пишейки: «Несомненно, что тщательное и целеустремленное изучение славянских литератур раскроет также воздействие „Слова о полку Игореве“ на балканские литературы XIX в. (болгарскую, сербскую, черногорскую), где аналогичные материалы еще не были собраны. Эта одна из задач, которую должно поставить перед собой советское славяноведение. Только тогда можно будет ясно и отчетливо представить себе во всем объеме общеславянское значение „Слова о полку Игореве“».⁵

Настоящата кратка статия представлява такъв пръв опит да посочи въздействието и отгласа от «Слово о полку Игореве» в развоя на българската художествена литература. Аз съзнателно оставям на страна въпроса за оценката на «Словото» в нашата научна книжнина — това ще бъде

¹ Слово о полку Игореве. Сборник статей под редакцией И. Г. Клубуновского и В. Д. Кузьминой. М., 1947, стр. 95—123. Има и друго специално изследване по тоя въпрос от Ю. В. Панышова: «Слово о полку Игореве» в русской и украинской поэзии XIX—XX вв. (Уч. зап. ЛГУ, сер. филолог. наук, вып. 4, Л., 1939, стр. 304—319). Тази работа за сега ми е позната само библиографски.

² С. Ф. Елеонский. Поэтические образы «Слова о полку Игореве» в русской литературе конца XVIII—начала XIX вв. В сб. «Слово о полку Игореве», М., 1947, стр. 119.

³ См. статью М. М. Шольсона «О первом переводе „Слова о полку Игореве“ на польский язык» в настоящем томе, стр. 74 (ред.).

⁴ «Slovo o polku Igorevém», jeho ohlasy a vlivy v literatuře polské a české. «Bratislava», IV, 1930, с. 528—579.

⁵ В. Д. Кузмина. «Слово о полку Игореве» как памятник мировой литературы. В сб. «Слово о полку Игореве», М., 1947, стр. 10.

предмет на друго проучване. Тук не говоря и за българските преводи на «Словото», тъй като по този въпрос писах на друго място.¹

«Слово о полку Игореве» е било познато на българските писатели преди и след Освобождението. Този факт безспорно оказва известно влияние върху творчеството им — у едни по-очевидно, у други по-незабележимо. Наистина, днес липсват всякакви писмени указания за такова въздействие както от самите писатели, така и от техни съвременници, но творчеството на писателите е най-убедително доказателство в тази насока. Липсата на елементи за влияние на «Словото» у някои писатели още не показва, че те не са познавали това произведение.

Г. С. Раковски е една от големите фигури в нашия политически и културен живот преди Освобождението. От неговото книжовно дело личи, че той е познавал «Слово о полку Игореве», макар за това да нямаме някакво по-определено свидетелство. Дали е чел самото «Слово» или за него знае от четена литература, трудно може да се каже. В библиографските бележки на Раковски — по печатани негови книги и архивни ръкописи — никъде не се посочва такова съчинение. Като се има предвид обстоятелството, че Раковски прекарва известно време в Русия (1860—1863 г.), може да се приеме, че там той непосредствено се е запознал с тази бележита творба на староруската литература. А може да я познава и от порано, докато живее още в Сърбия, в Нови Сад. Там той имал свободен достъп до библиотеката на известния сръбски книжовник и културен деятел д-р Данило Медакович, който ако не е притежавал някое от излезлите дотогава руски издания на «Словото», то сигурно е притежавал сръбския превод на туй произведение от 1842 г. «Песна о полку Игоревом», прев. Йован Хаджич (Голубица, 1842, IV, 148 стр.).² Няма никакво съмнение, че Раковски е познавал и първия български превод на «Словото», сторен от Райко Жинзифов и поместен в книгата му «Новобългарска сбирка» (М., 1863).

Раковски е познавал и книгата на Ю. И. Венелин «Критически издирания за историята българска», превод на Ботю Петков, излязла от печат в Земун през 1853 г., която оказала голямо влияние върху него и по-специално за сващанията му относно Симеоновия син Боян. Известно е, че името Боян се споменава няколко пъти в «Слово о полку Игореве». Като взема под внимание този факт, както и сведенията за Боян — сина на Симеон, Венелин говори доста за Боян Магьосника. Според него, Боян «ся предаде на своята склонност... към науките и словесността, а най-много на поезията и на музиката... Боян е бил на българете отечествен поет, на когото славата така ся прочю, чтото ся прослави у простий народ магесник, който преобръщал вълците на човеци, и на против».³

Тези мисли на Венелин за живота и поетическите дарования на Боян намират отражение в поетическото и общо книжовно дело на нашия Г. С. Раковски. И така под вероятното непосредствено въздействие на «Слово о полку Игореве», а най-вече под въздействие на Венелин, той пише за Боян като прочут старобългарски певец и стихотворец. В коментара на своя «Горски пътник» от 1857 г. Раковски определя Бояна като «чютън български стихотворец». За разлика от Венелин, обаче, който очертава Боян като аполитичен, Раковски го показва като активно участващ в политическия живот на страната, показвайки го като велик пълково-

¹ Боню Ст. Ангелов. «Слово о полку Игореве» на български. В: «Слово о полку Игореве. Юбилейно издание на Българската АН. София, 1956, стр. 101—109.

² Йован Хаджич е псевдоним на Милош Светић.

³ Ю. Ив. Венелин. Критически издирания за историята българска, ч. II, 1853, стр. 114—115.

дец: «...и сам Боян, Петровий по-малкий брат, е бил в светлая оная битка под цариградския стени предводител българския войски».¹ Още нещо — Раковски печати «народна песен», в която се говори за Боян като участник в похода на баща му Симеон срещу Цариград. В началото на петата строфа се споменава и Боян:

Трящи! Плющи! Бъян напред върви,
Клин си върти, път прови, Златна врата гледа!²

Раковски печати и специална «народна песен» — «Боян войвода или български войски в Горна Моравия и в Боемия», дето се прославя бойния подвиг на Боян. Нещо повече — той смята, че този Боян «ся избрал за главни войвода в град Раково и че избирание ставало общенародно».³ Същите мисли изказва и в своята автобиография.⁴

Няма съмнение, че всички тези мисли и чувства на Раковски за Боян се намират в тясна зависимост от името и образа на Боян, прославен в прочутото староруско поетическо творение «Слово о полку Игореве». За сега трудно може да се установи прякото въздействие на това произведение (по липса на конкретни указания от самия Раковски, който никъде не го отбелязва), но в общи идейни концепции въздействието е безспорно. Много по-вероятно е това въздействие да е косвено. Горните мисли на Раковски се свързват със следните изрази от «Словото»: «Начати же ся тый пѣсни по былинамъ сего времени, а не по замышлению Бояню. Боянь бо вѣщий, аще кому хотяше пѣснь творити, то растѣкшется мыслию по древу, сѣрымъ вълкомъ по земли, шизымъ орломъ подъ облакы... О Бояне, соловию стараго времени! Абы ты сиа плѣкы ущекоталъ, скача, славию, по мыслену древу, летая умомъ подъ облакы, свивая славы оба полы сего времени, рища въ тропу Трояню чресь поля на горы».⁵

Името на Боян се среща и в някои стихове на «Горски пътник»:

Славний, прехрабрый Б о я н
В'врем' императора Иустина
Великий, силний Каран
В'врем' императора Михайла.⁶

Макар и не много ярки, в «Горски пътник» се срещат и някои реминисценции от «Слово о полку Игореве». Също както в «Словото», като важна причина за покоряването на България от турците, Раковски сочи голямото несъгласие между българите, враждата и жаждата у тях за по-големи печалби:

Сили своя съвсем истъживше,
Наблизо бяха горко пропасти.
Всеяки несмислен първенство ище,
Водими скотски от гнусни страсти.

¹ Г. С. Раковски. Горский пътник. Новий Сад, 1857, стр. 177.

² Г. С. Раковски. Няколко речи о Асеню Первому. Београд, 1860, стр. 69; вж. още стр. 70, 72, 119, 121—123. Вж. също М. Арнаудов. Очерки по българския фолклор. 1934, стр. 158—159, 534—535; Васил Пундев в Боян Магьосникът. Историко-литературна студия, 1923, стр. 34—37. Относно апокрифната песен за обсадата на Цариград от Симеон проф. М. Арнаудов пише: «Нито по съдържание, нито по размер и език те могат да се вземат за автентични, и само един заслепен от патриотически ентузиазъм дилетант би могъл да пярва, че има работа с истинска народна традиция» (Очерки по българския фолклор, стр. 159).

³ Г. С. Раковски. Няколко речи о Асеню Первому, стр. 123.

⁴ М. Арнаудов Съчинения на Г. С. Раковски. 1922, стр. 8.

⁵ «Слово о полку Игореве». под ред. В. П. Адриановой-Перетц, сер. «Литературные памятники», М.—Л., 1950, стр. 2, 6 (Следващите цитати са по това издание: Сл. о п. Иг., ЛП).

⁶ Г. С. Раковски. Горский пътник. 1857, стр. 127.

Славний прежде предводители,
В празности, в лов ся занимаваха,
Общаго блага те грабители,
Увеселения сам ищяха!

Злобно обаче несъгласие,
Мълви, раздори кто бя вносело,
Носеше горко разорение,
Суетно е юначество било! ¹

Тези стихове напомнят следния текст от «Словото»:

Усобица княземъ на поганяя погыбе,
рекоста бо братъ брату:
«Се мое, а то мое же».
И начяша князи про малое
«се великое» вльвити,
а сами на себѣ крамолу ковати,
а погании съ всѣхъ странъ прихождаху съ побѣдами
на землю Рускую». ²

Такава реминисценция са и стиховете:

По-добре смърт с юнашка борба,
Нежели живот сѣ безчестен.
По-добре свобода минут една,
Нежели цял век жизни рабствен. ³

В «Словото» княз Игор говори на своята дружина:

Братие и дружино!
Луце жь бы потяту быти,
неже полонену быти;
а всядемъ, братие,
на свои бръзья комони,
да позримъ
синего Дону. ⁴

П. Р. Славейков също така се е възползувал в своето творчество от «Слово о полку Игореве». И при него нямаме определени, точни сведения, изказвания на Славейков, че е познавал и чел това съчинение, но такава свидетелство не е и толков необходимо. Защото по времето на голямата книжовна и обществена деятелност на Славейков за «Словото» в науката вече има богата литература, то е преведено на много чужди езици, има няколко новоруски превода и пр. Особено ценни научни изследвания за него се появяват в Русия. Всичко това не е могло да остане неизвестно на Славейков. Има едно пряко свидетелство — през 1877 г. той вече притежавал руската христоматия на Андрей Филонов, за която пише на сина си Иван: «Освен това аз пригатвам за по-късно време и примерна една христоматия на български, като се ползвам от най-новата на руски четириритмна христоматия на Андрея Филонов, която е най-хубавото нещо от колкото зная досега по тази част, и което не е засега на никого друго работа. Тя е дала повод на много преводи, що съм направил, кога сполучени, кога не, а в същото време на много оригинални стихотворения, що съм запоследне написал». ⁵ Кое издание на тази христоматия

¹ Г. С. Раковски. Горский пътник, стр. 70—71, 75.

² Сл. о п. Иг., ЛП, стр. 17.

³ Г. С. Раковски. Горский пътник, стр. 125.

⁴ Сл. о п. Иг., ЛП, стр. 10.

⁵ Писма от П. Р. Славейков. — Сборник за народни умотворения, наука и книжнина, кн. XX, София, 1904, стр. 169—170. Повече вж. у Б. Ст. Ангелов. Един опит на П. Славейков за превод на «Слово о полку Игореве». — Сп. «Език и литература», XI, 1956, кн. 4, с. 307—309.

е притежавал Славейков, не може да се каже точно, понеже неговият екземпляр не е запазен. Христоматията на Филонов имала няколко издания преди и след 1877 г. Нейното шесто издание е от 1879 г., което Славейков пак сугурно е познавал — «Русская христоматия с примечаниями. Для высших классов средних учебных заведений». Значи Славейков говори за петото издание. Възторжното изказване на Славейков за Филоновата христоматия, изразите му «най-новата», «най-хубавото нещо», «до-сега» определено говорят, че до 1877 г., когато пише писмото си, той не е притежавал самата книга.

Тази христоматия, за разлика от христоматията на Галахов, която Славейков отдавна познавал, още от 1849 г., помества почти изцяло староруския текст на поемата, новоруски превод на «Плач на Ярославна» (превод на Л. Мей и Д. Минаев) и обширни бележки.

Освен всичко това, Славейков безспорно е познавал българските преводи на «Словото» от Р. Жинзифов («Новобългарска сбирка», М., 1863), Хр. Кесяков (в «Христоматията» на Ст. Костов и Д. Мишев), Детелинов (сп. «Знание», Ст. Загора, 1884—1885) и староруския текст (сп. «Мисъл», Силистра, 1886—1887). Познавал е сигурно и «Поезия славян. Сборник лучших поэтических произведений славянских народов в переводах русских писателей» от Н. В. Гербел (СПб., 1871), дете е поместен новоруски стихотворен превод на Гербел.

Както трябва и да се очаква, «Слово о полку Игореве» оказва въздействие върху някои поеми на П. Р. Славейков, особено при рисуване на бойни действия. Така, напр., в поемата «Бойка войвода» (печатана през 1873 г.) Стоян представя следната бойна картина пред Бойка:

Страшно е войска на удар:
трошат се саби, ножове,
ломят се копья, щитове,
гърди с гърди се удрят,
падат юнаци в кръвта си,
брат тъпче брата ранена,
пред супостати излязва
на борба за смърт, за живот,
за слава и за отмъщение.

Тези стихове напомнят на стиховете от «Словото»:

Съ зараниа до вечера,
съ вечера до свѣта
летятъ стрѣлы каленныя;
гримлютъ сабли о шеломы;
трещать копиа харалужныя
въ полѣ незнаемѣ,
среди земли Половецкыи.¹

На Немизѣ снопы стеляють головами,
молотятъ чепи харалужныи,
на тоуѣ животь кладуть,
вѣють душу отъ тѣла.²

Подобна реминисценция от «Словото» представляват и стиховете в поемата «Кракра Пернишки»:

Войска гази кон крилатий,
А на него юнак Кракра.
Бляска му се шлем пернатий,
Махом маха остра сабя;

¹ Сл. о п. Иг., ЛП, стр. 16.

² Там же, стр. 25.

Гърци капят като круши,

 Отръсвани от вихрушка.

Войска Кракра дваж кръстоса,
 Га се врати да потрети,
 Гръчка войска налягала,
 Като снопе по странище.

Влияние на «Слово о полку Игореве» има и върху творчество-то на Никола Козлев. Никола Козлев прекарва няколко години в Бесарабия — отначало в Кишинев като ученик в духовната семинария (до 1850 г.), а после като учител в някои бесарабски села. Тук именно започва неговата книжовна дейност. В издаваното в Болград българско списание «Общ труд» (г. I, 1868, кн. III, стр. 36—46), той обнародва първото си произведение поемата «Черен арап и хайдут Сидер».

Дългогодишният му живот в Бесарабия, в средата на български културни дейатели, като Т. Икономов (редактор на сп. «Общ труд»), С. Радолов (инспектор на българските училища в Бесарабия), Цани Гинчев (учител в Бесарабия) и др., безспорно е дал възможност на Н. Козлев да се запознае по-добре с руската литература. Пък това се е налагало и от неговата професия. Поради всичко това може с основание да се говори, че Никола Козлев добре е познавал «Слово о полку Игореве», независимо от неговия български превод през 1863 г. от Райко Жинзифов.

В своята статия «Революционната поема „Черен арап и хайдут Сидер“ от Никола Козлев»¹ през 1952 г. Димо Минев изтъква, че при написването на поемата си Козлев се е влиял предимно от народните песни за Крали Марко. Втори сигурен извор била още историческата поема на М. Ю. Лермонтов «Песня про царя Ивана Васильевича, молодого опричника и удалого купца Калашникова», написана в народен дух през 1837 г. Д. Минев привежда паралели между текстовете, за да докаже своята мисъл. Общият героичен дух на поемата, както и някои пасажии от нея дават основание да се мисли, че Козлев се е повлиял и от «Слово о полку Игореве».

Тази мисъл се потвърждава от творчеството на Никола Козлев, особено от поемите му «Черен арап и хайдут Сидер», печатана през 1868 г. и «Падение на българската стара държава» (печатана през 1882 г.). Тия две поеми показват прилика със «Словото» преди всичко в динамиката — както в «Словото», авторът употребява много и то все деятелни глаголи, чрез което засилва не само изобразяваното събитие, но и впечатлението от него, неговата внушителност. Ето напр. такива стихове из «Черен арап и хайдут Сидер»:

Сабя фучи, въздух пици,
 Кривак треши, поле ечи.
 Бял аждерхан хрипти й цвили,
 Реват, сумтят руси биволи.
 Сиви вълци по могили
 Настръхнали и завили!

Рипна, фукна по все поле,
 Ихти, фучи, страшно реве,
 Гърмеливо с уста бѣбри —
 На Сидеря люто мъври.²

¹ Сп. «Септември», V, 1952, кн. 10, стр. 31—36.

² Никола Д. Козлев. Стихотворения. Стар помян. Търново, 1883, стр. 55—56. (Всички цитати са по това издание).

Това струпване на глаголи е характерен елемент и на «Слово о полку Игореве»:

Земля тутнетъ,
рѣкы мутно текутъ,
пороси поля прикрывають,
стязи глаголютъ.¹

Уныли голоси,
понице веселие,
трубы трубятъ городеньскии.²

Подобно на автора на «Словото», Козлев умее да рисува динамични картини, като бързо и леко преминава към всеки отделен момент на борбата. Той обича и величае своя герой Сидер, който е силно идеализиран:

Бучат бури, ечат гори,
Хайдут Сидер не се бои —
Силни бури му са игрилки,
Страшни срещи забавилки.³

Тази стилна особеност в творчеството на Козлев е силно проявена и в поемата «Падание на българската стара държава»:

Стари и млади колят, мъчат,
Дребни деца с коне тъпчат,
Майчици им тез погани
В робство карат оковани.

Един само Дунав бучи,
Между брегове тътни, ечи,
С кръви покрит, шумно тече
И човешки мърши влече.⁴

Тук обаче близостта със «Слово о полку Игореве» е по-голяма. Причина за това е преди всичко сходството в сюжетите — борбата срещу нашествениците в родната земя. Незавършената поема на Козлев «Падание на българската стара държава» говори тъкмо за борбата на нашия народ срещу турците. Прилика има преди всичко в това, че начело на тази борба е цар Шишман, който загива на бойното поле:

Сам цар Шишман повел войска
На страшна ми с турци борба.
Среща беше грозна й страшна,
Кръволивна и юначна.⁵

Смъртта на Шишман е решителна за българската свобода:

Българска се реши съдба,
Вред настана жална тъга.

Тези стиховят напомнят на:

Ничитъ трава жалощими,
а древо с тугою къ земли преклонилось.

¹ Сл. о п. Иг., ЛП., стр. 14.

² Там же, стр. 24.

³ Н. Д. Козлев, п. с., стр. 53.

⁴ Там же, стр. 16—18.

⁵ Там же, стр. 15.

Двете описания на бойните сражения по динамика и картинност твърде много напомнят на подобни картини из «Словото»:

Запищяха остри стрели,
Затрещяха саби в снаги,
Коне цвилят, въздух екни,
Текат кърви като реки.

По вси поля там широки
Слал се й народ като снопи,
Покриха се вредом поля
Със юнашки мрътви тела.¹

Въздействието на «Слово о полку Игореве» се изразява още и в следните подробности в поемата «Падание на българската стара държава»: решителната среща с турците става в «Софийско равно къре», споменава се река Тополница, около която става сражението. Срещат се изрази като: «и нападат като тъма», «само пусти псета вият» и др. Накрай авторът говори за замлъкналите гусли, които се отказват от песен поради покоряването на народа. Този образ безспорно Козлев е заел от «Слово о полку Игореве», само че го е поставил в друго положение. Докато авторът на «Словото» чрез своята лира прославя миналите и сегашни подвизи на своя народ, Козлев с тъга в душата възвестява:

Край Дунавски мътни вълни
Обвиснали дремят върби,
Между листе побледнели
Висят гусли опустели.

Не щат струни да заечат,
Нито песен ще запеят!

Първият български преводач на «Слово о полку Игореве» е Райко Жинзифов. В своята «Новобългарска сбирка» (М., 1863) той помества превода си, а също и староруския текст. Предговорът на Жинзифов ясно разкрива, че той високо цени това бележито староруско произведение, че добре познава литературата, свързана с него. При превеждането Жинзифов широко е използвал руските преводи на Дубенски, Гербел и Максимович. Сам той има скромна оценка за превода си — да послужи като повод за нови «попълни, по-верни и по-равни» преводи на «Словото».

Работил доста време върху превода си, изпитващ голям пиетет към «Слово о полку Игореве», напълно естествено е то да окаже по-дълбоко въздействие и в поетическото дело на самия Жинзифов. И наистина такова въздействие има в някои негови произведения. Такъв елемент е преди всичко образът на певеца-гуслар, който Жинзифов въвежда в няколко свои творби: «Гуслар в събор», «Просяк», «Молитва». И трите са печатани в българското списание «Братски труд» (М., 1862, кн. 4). Това показва, че Жинзифов ги е писал успоредно с работата си върху превода на «Словото».

Когато той в стихотворението си «Гуслар в събор» пише:

Так велит он сос силен глас,
Новий Боян, народен певец,
Так гърло кинит час по час,
Носейки на глава си венец.

¹ Н. Д. Козлев, п. с., стр. 14—15.

И твърдо стъпват на крака,
И нещо мърдат пръсти си он,
Държейки гусла во ръка,
И будит народ от тежък сон.

има предвид старинния певец Боян, прославен в «Слово о полку Игореве»:

Боянъ бо вѣщій,
аще кому хотяще пѣснь творити,¹

Боянъ же, братие, не 10 соколовъ
на стадо лебедѣй пушаше,
нъ своя вѣщиа прѣсты
на живая струны въскладаше;
они же сами княземъ славу рокотаху.²

А в стихотворението «Молитва» Жинзифов иска «гусла Боянова», за да прослави родната старина:

Боже, чуй моя молитва:
Дай ми гусла Боянова,
Гласовита му тетива,
Стара гусла яворова.

Съвсем близко подражание на «Словото» представлява и началото на стихотворението «Просяк»:

Просяк с гусла яворова
По улици шетат сам,
Пейт просяк песня нова,
Нещо разкажуват нам.
И ударат по тетиви,
Вещо мърдат пръсти он,
Из уста му думи живи
Летаят дор в небосклон.

Подобни стихове срещаме и в «Молитва»:

Дай ми пръсти яки, вити,

Нек издават думи живи.

Непринудеността на песента е предадена и в стихотворението «Гусляр в събор»:

Пръсти мърдна по тетиви,
Сълзи капят капка по капка,
Думи из уста му течат живи.

Все под влияние на «Слово о полку Игореве» пак в туй стихотворение са и образите «мършоедки — черни птици», «ветри буйни, ветри с сили», «белолики ви, девойки».

Певецът на Жинзифов — «новият Боян» не пее за миналата слава на своя народ, както древният Боян. Подобно на автора на «Словото», измъчен от раздорите и междуособиците в руската земя, които са истинската причина за нейното разоряване, Жинзифовият гуслар пее за печалното настояще, в което гине българският народ, плаче за неговите

¹ Сл. о п. Иг., ЛП, стр. 9.

² Там же, стр. 10.

тежки неволи, зове към единство и разбирателство, към една обща цел — свободата:

Ако гусла забравила
Старина ни каква била,
Знайт она наша доба,
наше време, нова рожба.
Братство, любов нека пейт,
Нека гонит гнѣсна злоба,
Дух народен нека не тлеит,
Че друга е за нас доба.

(«Моантва»).

Познатите днес факти показват, че «Слово о полку Игореве» е оказало влияние върху нашата литература преди Освобождението. Историческият момент в живота на българския народ изисква героическа тематика и патриотичен патос. А тези елементи са основни в «Словото». Затова нашите писатели заемат от него и патос, и тематика, и стилно-езикови особености.